

הפרשנית הכלכלית של „העולם הזה“ טוענת: מילחמת עיראק-איראן

אינה אלא קנוניה של חברות הנפט כדי להעלות את המחיר

המילחמה המזדמנת

מילחמה משתוללת בין איראן ו- עיראק. מילחמה משונה מאוד, שהרי אין היא מתאימה למיסגרת מאבקי הכוחות העולמיים, כפי שהם מצטיירים באמצעי-התיקשורת בעולם וגם אצלנו. מה פתאום תוקפת עיראק את איראן — אחותה המוסלמית, שהיא גם בת-בריתה במאבק התיקוף להעלאת מחירי-הנפט? יש לזכור שעד כה לא התגלעו ניגודים יוצאי-דופן בין השתיים. ולמה דווקא עכשיו? ולמה דווקא בדרום? נכון, היו חילוקי-דעות ביניהן בנוגע לגבול בשאט אל-ערב, אך חילוקי-דעות אלה היו שרירים וקיימים כמה שנים מבלי שהביאו להתלקחות מילחמה. במה אם כן, נבדל ספטמבר 1980 והומים שקדמו לו? ולמה לפתע פתאום לוחמות שתי מדינות אופ"ק זו בזו, ומועצת-הביטחון הון יושבת בשקט ואינה עושה מאומה לסיוע המילחמה? (בניגוד גמור להתנהר גותה בעת מילחמות שבהן היתה מעורבת ישראל).

לפי אמצעי-התיקשורת אין כל זאת אלא הפתעה. האמנם?

אמצעי-התיקשורת אינם נותנים תשובות לשאלות אלה. כאמור, הם דבקים בהתנגד דות עיראק להסכם 1975 הסבר למילחמה, אם כי אין בכך הסבר לשאלה למה יעדיפו מדינות שיש ביניהן הסכמה מירבית בכל השאלות העיקריות של האזור, לפתור את בעיית הגבולות דווקא בדרך של מילחמה ובוודאי שאין בכך הסבר להתנהגותה של מועצת-הביטחון. אמצעי-התיקשורת מנסים להחזיר את הרושם האבסורדי, שאפשר להבעיר את מרכזי הנפט של העולם מבלי שיהיה לדבר קשר כלשהו למדיניות הנפט ולקובעי המדיניות הזו בעולם. שאלת עליות מחירי-הנפט מופיעה אצלם רק כ- תוצאה של המילחמה, שאין לה ולא כלום עם סיבות המילחמה. האם יש בזה היגיון? במה, אם כן, נבדל ספטמבר 1980 ממונים אחרים ואין נראה עולם הנפט באמת?

אין מיקריות בעולם הנפט

קודם כל יש לשים לב לתאריך מרכזי, בספטמבר 1980, ממנו מתעלמים אמי צעירי-התיקשורת לחלוטין (למרות שהוא קרוב אלינו יותר מכפי שהוא קרוב ל- 1975): היום שבו תקפה עיראק את איראן בווינה. אין זה מיקרי. אין מיקריות כזו בעולם הנפט, שהיא אחת המערכות המכור-נות ביותר בעולמנו.

הוועידה הזאת, ועידת שרי-הנפט של אופ"ק, התכנסה בעידן של עודפי-נפט גדולים מתמיד בשוקי העולם. זה הדבר השני שבו נבדל ספטמבר '80 ממונים אחרים. לא רק שהעודפים בעולם גדולים היום מתמיד, גם מאגרי-הנפט של הארצות המערביות — שהן הצרכניות הגדולות בעולם — עולים על גדותיהם. מאגרים אלה בלבד מספיקים כדי למלא כל מחסור בנפט. אפילו בעת הפסקה מלאה באספקה, במשך שלושה-ארבעה חודשים. גם בכך נבדל ספטמבר '80 ממונים אחרים.

בתקופה שבה כונסה ועידת אופ"ק, אי-אפשר היה להעלות את מחירי הנפט. אפילו את ההעלאות שעליהן החליטו בר ועידה הקודמת של אופ"ק באלג'יריה, לפני כמה חודשים — מ-28 דולר ל-32 עבור חבית נפט בסיסית מסעודיה — אי-אפשר היה ליישם. היה ברור לגמרי, שרק יציגו דראסטי בתפוקת הנפט העולמית יאפשר העלאות חדשות במחירי הנפט ויחזיר את שליטת אופ"ק בשווקים. אירגון זה זכר היטב מצב דומה בקיץ 1978. גם אז היו עודפי-נפט גדולים בשוק קים והמחירים לא עלו, ואפילו נטו לרדת — כמו היום. באותם ימים החלה המהפכה האיראנית, שהוציאה את איראן משוק יצי-

רני הנפט וקיצצה את האספקה העולמית בשבעה מיליון חביות ליום. התוצאה: מחירי הנפט עלו ביותר ממאה אחוזים תוך פחות משנה. לכן לא היה דבר טבעי יותר מכך ש-וועידת אופ"ק תדרוש לקצץ בתפוקה. דרישה זו הופתה בעיקר לסעודיה. זו הוודי שמה בהצפת העולם בנפט זול. סעודיה התנתה את הקיצוץ באספקה בהסכמת שאר

ומהירות במחירי-הנפט. ללא התחשבות באינטרסים של צרכניות הנפט המערביות ושל הארצות המתפתחות. היונים שבאופ"ק, ובראשם סעודיה, דוגלים, לעומת זאת, בעליות-מחירים הדרגתיות, המבוססות על הירידה בערך הדולר ועל העלייה בתל"ג של הארצות המתועשות. בדרך זו מתחש-בים יוני האירגון באינטרסים של הארצות המתועשות.

מאת אסתר אלכסנדר

חברות אופ"ק למחיר אחיד של נפט. ה-ניצים שבמדינות הנפט לא הסכימו. כאן חייבים אנו להבין שני דברים: (א) בשנים האחרונות הפך אופ"ק, ש-היה קרטל של מחירים, לקרטל של אספקה. פירוש הדבר הוא, שהיום קובעים רק מחירי-ריצפה, מחיר מינימלי, שעליו רשאית כל חברה להוסיף כרצונה או לפי כושרה. העומס בגין מחירים גבוהים אלה מוטל על מניפולציות באספקה. אופ"ק מחליט היום על כמות האספקה ולא על מחיר אחיד. סעודיה מתנגדת לשיטה זו ורוצה לחזור למחירי-נפט אחידים, בשליטתו של אופ"ק.

(ב) אופ"ק אינו עשוי מיקשה אחת, וחוצים אותו ניגודים בסיסיים. אופ"ק של ספטמבר 1980 שונה עקרונית מאופ"ק של 1978, חרף העובדה שבין '78 ל-'80 יש קווי-דמיון.

כך נולדה ההתקפה

ה ניצים עיראק, איראן, לוב ואל-גי'ריה — הרקב דומה לחזית הסירוב האנטטי-שיראלית — דורשים עליות גבוהות

ניגודי אינטרסים אלה באופ"ק לא איפ-שרו את צימצום התפוקה באמצעות שיכ-נועה של סעודיה בווינה, צימצום שהיה כה דרוש כדי לסיים את „משבר" העודפים ולאפשר עליות מחירים. מה נותר אם כן לעשות? מה שנותר לניצי אופ"ק הוא אחד מן השניים: לתקוף את ישראל ולחזור לאמברגו הכללי, לפי דגם עליות מחירי-הנפט מ-1973-4, או לשחזר את התנאים של דגם עליות מחירי-הנפט מ-1978 ולהר-ציא מדינה נוספת (מילבד איראן) משוקי אספקת הנפט.

את ישראל קשה לתקוף — וזאת טוב לדעת במיוחד אחרי כינון השלום עם מצריים. לכן נותרה היום אפשרות אחת ויחידה: ליצור תנאים לסגירת הברזים של ארץ יצוא-נפט עיקרית. אחרת צריכים להניח שמדינות אופ"ק, ובעיקר הניציות שבהן, תשבנה בשקט נוכח העודפים וה-ירידה במחירים מבלי שמישהו יעשה משהו נגדם. הנחה זאת אינה סבירה. סביר יותר להניח, שאם דברים רצויים לא מסתדרים בדרך הטבע יש לדאוג שהם יתרחשו באמ-צעות תכנון והסכמים.

כך נולדה ההתקפה העיראקית על איראן. סביר שעיראק הסכימה לסגור את ה-ברזים תוך כדי מילחמה, תמורת קבלת

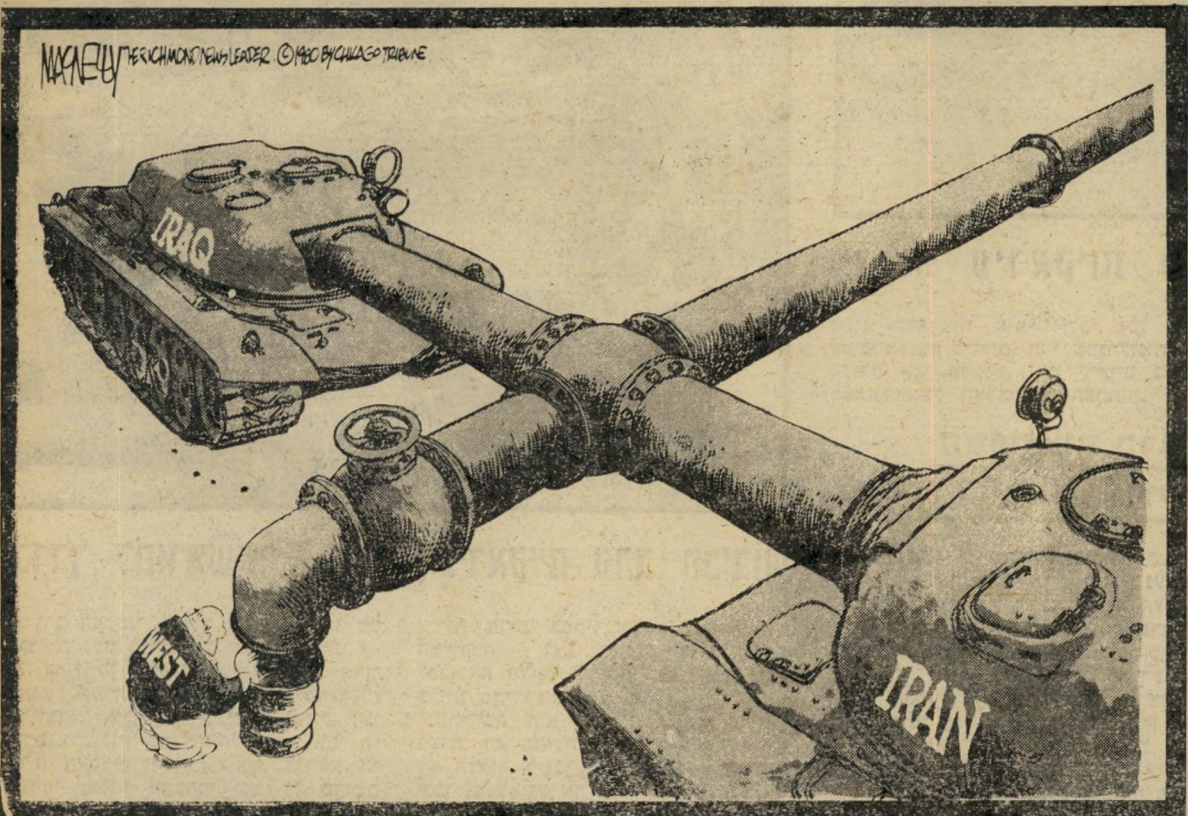
יד חופשית כדי להשיג הגמוניה צבאית במפרץ הפרסי והגמוניה צבאית-לאומית בעולם הערבי. לא היה קושי להליבש על המילחמה הנוכחית את הניגודים עם איראן — ניגודים טריטוריאליים חסרי-משמעות, יחסית, שכמוהם רבים בעולם והם מונחים בעולם השיכחה עד שמעוררים אותם מי סיבות אלה או אחרות.

חשבון-המילחמה מראש הראה על כד-איות לעיראק, בתנאי שתנצח אפילו תוך יותר מחודש. בניצחון עצמו לא היה כנראה ספק, כפי שגם פרשני-מילחמה אחרים האמינו ומאמינים בו. ההגמוניה הצבאית-לאומית המצופה, ועליית מחירי-הנפט כי תוצאה מן המילחמה היו מכסות על נזקי-המילחמה ועל ההפסדים הומוניים בהכנסות-נפט, ואף מותירות עודף. על אחת כמה וכמה אם תתעורר פאניקה עולמית למראה שדות-הנפט הבורעים, שתעלה את מחירי-הנפט בלי ולפני קיצוצים כלשהם באספקה.

הברית שבין סעודיה והמערב

עיראק מייבאת 3.3 מיליון חביות ל-יום, 7 אחוזים מאספקת הנפט של ה-עולם המערבי, במחיר של 35- דולר ה-חבית. כלומר, הפסדים בכל יום שבו אין הזרמה של הנפט. אך לרשות עיראק 30 מיליארד דולרים רורביים מעודפי-הכנסות הנפט ודי בהם כדי לממן הפסדים, במיוחד כאשר מקווים שהפסד המילחמה יוצא ב-שכרה. אך הנתונים גם מראים שהפסקה באספקה העיראקית די בה כדי לדלדל את העודפים והמאגרים ולגרוע עליות מחירים חדות בשוק הנפט. (אין צורך להחשיב את האספקה מאיראן, שהרי היום זו אינה משמעותית לעולם המערבי ומס-תכמת רק ב-700 אלף חביות ליום).

האם הקשר הזה שקשרה עיראק עם חברותיה באופ"ק יצליח? האם יצליח ליצור מצב דומה לזה ששרר בשוק הנפט

קאדיקטורה אמריקאית: קני הטנקים מחוברים לצינורות הנפט